

**Φροντίδα παιδιών με αυξημένες ανάγκες, ιδίως υγείας,
αναπηρίας, εμπειρίας κακοποίησης, παραβατικότητας κ.λπ.
Διαπολιτισμικά ζητήματα.**

«Ένα σπίτι για κάθε παιδί»

1. Υποενότητες

- Φροντίδα παιδιών με αυξημένες ανάγκες υγείας
- Φροντίδα παιδιών με αυξημένες ανάγκες αναπηρίας
- Φροντίδα παιδιών με εμπειρίες κακοποίησης
- Φροντίδα παιδιών με εμπειρίες παραβατικότητας
- Διαπολιτισμικά ζητήματα
- Δεξιότητες ανάπτυξης ενός πλάνου ασφάλειας
- Έναρξη και κλείσιμο του μεταβατικού διαστήματος φιλοξενίας του παιδιού

2. Σύντομη Εισαγωγή

Η ανάδοχη φροντίδα είναι μια σημαντική μορφή παιδικής προστασίας, η οποία παρέχεται από την Πολιτεία προς τα παιδιά που δεν μπορούν να ζήσουν με τους φυσικούς γονείς τους για διάφορους λόγους. Αποτελεί διεθνώς ένα παιδοκεντρικό θεσμό για την προστασία των παιδιών τα οποία στερούνται οικογένειας για διάφορους λόγους, που έχει ως απώτερο στόχο την οικογενειακή αποκατάσταση των παιδιών που χρήζουν ιδιαίτερης φροντίδας και μέριμνας εκ μέρους του κράτους.

Η αναδοχή διαφέρει από την υιοθεσία κυρίως ως προς το γεγονός ότι στην τελευταία τα παιδιά έχουν αξιολογηθεί ως αδύνατον να ζήσουν πλέον με την βιολογική τους οικογένεια για διάφορους σοβαρούς λόγους και αυτό έχει επικυρωθεί με νομική πράξη του Αστικού Δικαίου και το παιδί έκτοτε αποκόπτεται από τους φυσικούς του γονείς ενώ τα πλήρη δικαιώματα απέναντί του τα έχουν οι θετοί γονείς.

Η αναδοχή είναι αναγνωρισμένη από το Ελληνικό κράτος από το 1992 (Νόμος 2082/1992) και αποτελεί μια πολύ σημαντική διαδικασία παιδικής φιλοξενίας που προσβλέπει στην ανακούφιση, φροντίδα και προστασία των παιδιών που χρήζουν αλλαγής γονεικής οικογένειας, και ταυτόχρονα βοηθά στην μη ιδρυματοποίησή τους.

Σύμφωνα με τον τελευταίο νόμο Ν. 4538/2018, λαμβάνονται ειδικά μέτρα και διατάξεις για την καλύτερευση των θεσμών τόσο της αναδοχής όσο και τη υιοθεσίας. Σε κάθε σημείο υπάρχει βελτίωση και καλύτερη αντιμετώπιση των ζητημάτων που είχε θέσει η έκθεση της Ανεξάρτητης Αρχής του Συνηγόρου του Πολίτη με τίτλο «Οργάνωση και λειτουργία του θεσμού της αναδοχής ανηλίκων», Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού (2012), τα οποία συμπεριλήφθηκαν στην Αξιολογητική Έκθεση του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης με τίτλο «Μέτρα για την Προώθη-

ση των θεσμών της Αναδοχής και της Υιοθεσίας» (2018), και έγινε ο εν γένει νόμος του κράτους όπως προαναφέρθηκε. Πιο συγκεκριμένα, ο Ν 4538/2018 θέτει το νέο νομικό πλαίσιο για την αναδοχή και την υιοθεσία, τις προϋποθέσεις για την απόκτηση της ιδιότητας του ανάδοχου γονέα, τις νέες μορφές αναδοχής, την ίδρυση Εθνικού Μητρώου Υποψήφιων Ανάδοχων Γονέων, κ.λπ..

Είναι συχνό το φαινόμενο να υπάρχουν παιδιά με προβλήματα και αυξημένες ανάγκες ιδίως υγείας, συμπεριφοράς, αναπηρίας, εμπειρίες κακοποίησης, παραβατικότητας και γενικά εκτεταμένων ψυχο-συναισθηματικών και κοινωνικών διαταραχών τα οποία να χρήζουν ανάγκης τοποθέτησης σε ανάδοχες οικογένειες. Σε αυτή την περίπτωση, οι ανάδοχοι γονείς μπορούν να προσφέρουν πολλά ως προς την αντιμετώπιση των βλαβών αυτών και να προετοιμάσουν τα παιδιά για την κοινωνική τους ένταξη και την ομαλή κοινωνική, ψυχοσυναισθηματική και εκπαιδευτική τους ανάπτυξη.

Στο πλαίσιο αυτό, και με το νέο νόμο, θεσπίζεται μεταξύ άλλων για πρώτη φορά ο θεσμός της «επαγγελματικής αναδοχής» για τις περιπτώσεις παιδιών με αυξημένες ανάγκες όπως παιδιά ΑμεΑ ή παιδιά με έντονα ψυχολογικά προβλήματα κ.λπ. όπως αναφέρθηκε παραπάνω. Οι ανάδοχοι γονείς τέτοιων δύσκολων περιπτώσεων αναδοχής θα πρέπει να ενημερώνονται και να εκπαιδεύονται από επίσημους φορείς ως προς τις διαδικασίες χειρισμού και αντιμετώπισης των συμπεριφορών των παιδιών μέσα από συγκεκριμένες τεχνικές και είδη παρέμβασης ώστε να μπορέσουν να βοηθήσουν τα παιδιά με τον καλύτερο δυνατό τρόπο.

Λέξεις κλειδιά:

παιδοκεντρικός θεσμός, προσωρινή φροντίδα και προστασία παιδιών, παιδιά με προβλήματα, τραύμα, θετικά πρότυπα.

3. Προσδοκώμενα αποτελέσματα

Το εκπαιδευτικό αυτό υλικό που απευθύνεται στους εν δυνάμει ανάδοχους γονείς, αποσκοπεί στα παρακάτω ενδεικτικά αποτελέσματα:

1. Γνωστική ανάπτυξη των γονέων σε θέματα γύρω από το τραύμα και την ψυχολογία των παιδιών που έχουν βιώσει τραυματικές εμπειρίες στην μέχρι τώρα ζωή τους.
2. Γνώση γύρω από τις δυναμικές των συναισθημάτων που αναπτύσσονται στην ζωή αυτών των παιδιών, τόσο των τελευταίων όσο και των δικών τους.
3. Τους πιθανούς λόγους από τους οποίους δημιουργήθηκε το τραύμα καθώς και τους προτεινόμενους τρόπους διαχείρισης και αντιμετώπισής του.

4. Τις αρχές και τις αξίες που οδηγούν στην προστασία και την ασφαλή διαπαιδαγώγηση και ανατροφή των παιδιών.
5. Την κατανόηση των αναπτυξιακών και ψυχικών αναγκών των παιδιών.
6. Την δημιουργία θετικών προτύπων προς τα παιδιά για την συγκρότηση μιας θετικής ταυτότητας και κατανόηση της ύπαρξής τους.
7. Σύνδεση των παιδιών με σταθερές σχέσεις φροντίδας και αγάπης που θα μπορούν να διαρκέσουν για μια ζωή.
8. Γόνιμη διασύνδεση με την κοινωνική υπηρεσία και την φυσική οικογένεια όταν αυτό καθίσταται εφικτό.

4. Στόχοι

Οι ανάδοχοι γονείς θα πρέπει να εκπαιδευτούν τόσο σε θέματα πρακτικότητας όσο και σε θέματα ψυχικής, συναισθηματικής και συμπεριφορικής θεωρίας και εφαρμογής προκειμένου να ανταποκριθούν καλύτερα στον νέο ρόλο τους ως ανάδοχοι γονείς. Σημαντικά θέματα όπως οι πολύ-επίπεδες επιδράσεις ενός τραύματος στα παιδιά ως αναφορά στον ψυχισμό και την συμπεριφορά τους καθώς και οι ιδιαίτερες δεξιότητες που θα πρέπει να αποκτήσουν προκειμένου να βοηθήσουν αυτά τα παιδιά κατά την διάρκεια της συμβίωσής τους μαζί τους, είναι απαραίτητο να τεθούν σε σοβαρή βάση και να αποτελέσουν εύχρηστο υλικό εκπαίδευσης προς τις ενδιαφερόμενες ομάδες.

Πιο συγκεκριμένα η εκπαίδευση αυτή θα πρέπει να αποβλέπει σε και να καλύπτει τις παρακάτω ενδεικτικές κατηγορίες:

1. Τι σημαίνει η ανάδοχη φροντίδα σε παιδιά που προέρχονται από προβληματικό οικογενειακό περιβάλλον – Τραύμα, ορισμοί, πιθανές πηγές τραύματος, δυναμικές, κατανόηση, υποστήριξη.
2. Χτίσιμο σχέσεων πάνω στην βάση της ασφάλειας και της εμπιστοσύνης.
3. Κατάθεση και διαχείριση συναισθημάτων τόσο του παιδιού όσο και του ανάδοχου γονέα.
5. Δεξιότητες ανάπτυξης ενός πλάνου ασφάλειας που θα ωφελήσει αναπτυξιακά στην πρόοδο των υποστηρικτικών ποιοτικών χαρακτηριστικών των ανάδοχων γονέων τόσο στις μεταξύ τους σχέσεις όσο και στις σχέσεις τους με το παιδί.
6. Έναρξη και κλείσιμο του μεταβατικού διαστήματος φιλοξενίας του παιδιού από την ανάδοχη οικογένεια – Προσέγγιση βασισμένη στο μοντέλο των δυνατών σημείων και της διαδικασίας της πιστοποίησης ποιότητας – Υποστηρικτικές σχέσεις με τους φυσικούς γονείς όπου αυτό ενδείκνυται.

5. Ανάλυση της θεματικής ενότητας

Φροντίδα παιδιών με αυξημένες ανάγκες υγείας

Οι ανάδοχοι γονείς μπορούν να προσφέρουν φιλοξενία σε ένα παιδί που έχει αυξημένες ανάγκες υγείας. Ο όρος υγεία είναι αρκετά ευρύς και μπορεί να περιλαμβάνει την ιατρική, αλλά και την συναισθηματική, διανοητική, συμπεριφορική, αναπτυξιακή, εκπαιδευτική ανάγκη, κ.ά..

Στις περιπτώσεις αυτές, οι βασικές ανάγκες του παιδιού ισοδυναμούν με την σωματική και συναισθηματική ασφάλεια και με ένα ενισχυτικό και θεραπευτικό περιβάλλον που θα το βοηθήσει να πατήσει στα πόδια του και να αντιμετωπίσει την κατάσταση.

Η σημαντικότητα ενός ικανού, γεμάτου φροντίδα και στοργή ανάδοχου γονέα που θα υποστηρίξει και θα ενισχύει θετικά την υγεία και την ευημερία του αναδεχόμενου είναι ανεκτίμητη. Είναι πολλαπλά τα οφέλη του παιδιού όσον αναφορά την βελτίωση της υγείας του, την προσωπική του ανάπτυξη, την ευφυΐα του, την μαθησιακή του βελτίωση και την εκπαιδευτική του πρόοδο εν γένει.

Φροντίδα παιδιών με αυξημένες ανάγκες αναπηρίας

Είναι σημαντικό να γνωρίζουμε ότι παιδιά που χρειάζονται ανάδοχη φροντίδα μπορεί να έχουν ιδιόζουσες ιατρικές ανάγκες, ή σωματικές ή ψυχικές αναπηρίες όπως ο αυτισμός, η υπερκινητικότητα, η έλλειψη προσοχής ή οι μαθησιακές αναπηρίες.

Οι ανάδοχοι γονείς στις περιπτώσεις αυτές χρειάζεται να έχουν ένα ιδιαίτερο ενδιαφέρον στο να φροντίσουν και να φιλοξενήσουν αυτά τα παιδιά, καθώς τα τελευταία χρειάζονται ιδιαίτερη αγάπη και παροχή περισσότερης φροντίδας, καθώς και μια ιδιαίτερη ρουτίνα/καθημερινότητα που αφορά σε διαδικασίες όπως η λήψη φαρμάκων, διεξαγωγή καθημερινών λουτρών, κ.λπ..

Στις περιπτώσεις αυτές οι ανάδοχοι γονείς θα πρέπει πολύ συνειδητοποιημένα να προσπαθήσουν να βοηθήσουν το παιδί να αναπτύξει το μέγιστο των δυνατοτήτων του, αλλά και πολλές φορές να παρακολουθήσουν εκπαιδευτικό σεμινάριο σχετικά με την ενίσχυση των δεξιοτήτων επικοινωνίας και ιατρικών γνώσεων βασικού επιπέδου.

Αυτός ο τύπος της ανάδοχης φροντίδας είναι ο πιο εξειδικευμένος και ανταποδοτικός και θα δώσει στους γονείς την ευκαιρία/ πρόκληση να κάνουν την διαφορά στη ζωή αυτών των παιδιών και να τους προσφέρουν ένα ασφαλές και ποιοτικό περιβάλλον όπου θα μπορούν να αναπτύξουν τις δυνατότητές τους.

Φροντίδα παιδιών με εμπειρίες κακοποίησης

Όταν η ανάδοχη οικογένεια πρόκειται να προσφέρει φιλοξενία σε ένα παιδί με εμπειρία κακοποίησης, είτε σωματικής, ψυχικής είτε συναισθηματικής φύσεως, είναι σίγουρο ότι θα πρέπει να έχει ενημερωθεί για την δυναμική που αναπτύσσεται στον ψυχισμό ενός παιδιού με τέτοια βιώματα. Τα ψυχικά τραύματα για παράδειγμα, είναι εγκλωβισμένα στο μυαλό και στο σώμα του παιδιού και, μέχρι να λυθούν, μετασχηματίζονται συχνά σε κακές συμπεριφορές τις οποίες ο ανάδοχος γονέας δεν μπορεί εύκολα να εξηγήσει και να κατανοήσει. Έτσι, το παιδί μπορεί να φέρεται πολλές φορές με έναν περίεργο τρόπο εκδηλώνοντας συμπεριφορές όπως θυμός, θλίψη, κλάμα, αυτοτραυματισμός, τραυματισμός άλλων, επιθετικότητα, αλλά και απομόνωση, απόσυρση, σιωπή κ.ά.. Πίσω από κάθε μια από αυτές τις συμπεριφορές, ο ανάδοχος γονέας ίσως αναρωτιέται εάν έκανε κάτι αυτός/ή για να προκαλέσει μια τέτοια αντίδραση του παιδιού. Αυτό που είναι σημαντικό να ξέρει ο ανάδοχος γονέας είναι ότι αυτή η παραβίαση του εαυτού του που βίωσε το παιδί σε όλες της τις εκφάνσεις, είναι η αιτία για τις ανεξήγητες συμπεριφορές που παρουσιάζει. Τα ψυχικά τραύματα είναι πολύ σοβαρότερα από τα σωματικά και χρειάζονται μεγαλύτερο βάθος, χρόνο και ειδικό τρόπο επούλωσης που ο ανάδοχος γονέας θα πρέπει να έχει μεγάλη ευαισθητοποίηση και εκπαίδευση για να αναγνωρίσει και μέχρι ένα μικρό βαθμό να διαχειριστεί.

Φροντίδα παιδιών με εμπειρίες παραβατικότητας

Όταν η ανάδοχη φροντίδα προσφέρει φιλοξενία σε παιδιά με εμπειρίες παραβατικότητας είναι σίγουρο ότι θα πρέπει οι ανάδοχοι γονείς να έχουν εξοπλιστεί με περίσσια υπομονή αλλά και γνώσεις για την ιδιαίτερη δυναμική που χαρακτηρίζει τα παιδιά αυτά. Παραβατική είναι μια αποκλίνουσα συμπεριφορά παιδιού ή εφήβου η οποία παρεκκλίνει από τους κοινωνικά αποδεκτούς κανόνες και δημιουργεί προβλήματα στο υπόλοιπο κοινωνικό σύνολο.

Κυρίως αφορά σε κατηγορίες εφηβικών αδικημάτων όπως οι σωματικές βλάβες, η χρήση ουσιών, τα αδικήματα κατά της ιδιοκτησίας, του κοινού και των ηθών, και παραβάσεις ειδικών ποινικών νόμων (Μαυρογιάννης, 1999).

Εδώ οι ανάδοχοι γονείς θα πρέπει να διαχειριστούν με σεβασμό και κατανόηση τις συμπεριφορές των παιδιών ώστε να τα βοηθήσουν να ξεπεράσουν τις δύσκολες αυτές στιγμές και να τα οδηγήσουν σε δρόμους συναισθηματικά ασφαλείς και δημιουργικούς.

Διαπολιτισμικά ζητήματα

Σημαντικά είναι τα ζητήματα που αφορούν στην διαπολιτισμικότητα στην ανάδοχη φροντίδα, δηλαδή π.χ. την περίπτωση όπου οι ανάδοχοι γονείς επρόκειτο να φιλοξενήσουν ένα παιδί που προέρχεται από διαφορετική κουλτούρα από την δική τους.

Η διαπολιτισμική συμπάθεια και η αποδοχή του διαφορετικού προετοιμάζει τον ανάδοχο γονέα να αντιμετωπίσει με ανοιχτότητα και ενίσχυση της δημιουργίας σχέσεων με ανθρώπους από άλλη κουλτούρα τόσο για τον ίδιο όσο και για το παιδί.

Παράλληλα, η διαπολιτισμική ανάπτυξη συνηγορεί στην δημιουργία περισσότερων δεξιοτήτων και εργαλείων κατανόησης του εαυτού μας και του κόσμου και κατά συνέπεια στην ομαλή συμβίωση και αλληλεγγύη όλων των ανθρώπων μεταξύ τους, ανεξαρτήτου φυλής, εθνικότητας, χρώματος, θρησκείας, φύλου και καταγωγής.

Παράλληλα, είναι σημαντικό οι ανάδοχοι γονείς να επιδεικνύουν διαπολιτισμική ανεκτικότητα καθώς ζουν σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία στην οποία τα παιδιά πρέπει να αναπτύξουν μια πολυπολιτισμική δεκτικότητα. Δηλαδή, μια ικανότητα κατανόησης, αποτελεσματικής συνδιαλλαγής και ασφαλούς επικοινωνίας με ανθρώπους από άλλα πολιτισμικά περιβάλλοντα. Με τον τρόπο αυτό βοηθάμε τα παιδιά να αναγνωρίσουν την πιθανή διαφορετικότητα μεταξύ των ανθρώπων στην αντίληψή τους για τον κόσμο.

Συνεπώς, οι ανάδοχοι γονείς οφείλουν να αναγνωρίσουν την αξία της διαφορετικότητας στην ζωή τους και ταυτόχρονα να εκπαιδεύσουν τον εαυτό τους σχετικά με τον απαιτούμενο σεβασμός προς τις διαφορετικές κουλτούρες και πολιτισμούς που μας περιβάλλουν. Κατά συνέπεια, με τις αρχές αυτές θα αναθρέψουν τα παιδιά που θα φιλοξενούν μέσω της ανάδοχης φροντίδας.

Δεξιότητες ανάπτυξης ενός πλάνου ασφάλειας

Το χτίσιμο της σχέσης μεταξύ των ανάδοχων γονέων και του παιδιού με τραυματικές εμπειρίες είναι μια πολύ σημαντική αλλά και δύσκολη υπόθεση. Η σχέση αυτή πρέπει να ξεκινήσει με αργούς αλλά σταθερούς βηματισμούς που θα διακατέχονται από τις αρχές της ειλικρίνειας, του σεβασμού, της ευγένειας, της υπομονής, και της αμοιβαίας ευγνωμοσύνης. Η ανάπτυξη της ψυχικής επαφής θα προκύψει μετά από καιρό αφού θα έχει δοκιμαστεί άπειρες φορές στην καθημερινή ζωή των εμπλεκόμενων. Ο σεβασμός στις αξίες και τις αρχές των δικαιωμάτων των παιδιών αλλά και των ενηλίκων είναι ένα ακόμη κομμάτι που θα πρέπει να το υπερασπίσετε κατά την διάρκεια του «χτισίματος» της σχέσης αυτής. Ανάγκες όπως η αυτοεκτίμηση, η αγάπη, η αίσθηση του ανήκειν, η ασφάλεια, οι βασικές ανάγκες επιβίωσης, η αυτό-εκπλήρωση κ.ά. αποτελούν σημαντικές συνθήκες συμβίωσης τόσο για το παιδί όσο και για τους ανάδοχους γονείς. Ταυτόχρονα, αξίες όπως η πρόοδος, η καταξίωση, η διερεύνηση του εαυτού και του δυναμικού μας ως προσωπικότητες, η ανεξαρτησία, η κοινωνικοποίηση, η ανάπτυξη ανθρώπινων σχέσεων, η συνεργασία, κ.ά. αποτελούν επίσης αδιαμφισβήτητες συνθήκες για την ομαλή, αποτελεσματική και ευτυχισμένη συμβίωση. Όλα τα παραπάνω αποτελούν τις γενικές σταθερές για την έναρξη, συνέχιση αλλά και ολοκλήρωση μιας επιτυχημένης σχέσης συμβίωσης που θα αναπτυχθεί μεταξύ των ανάδοχων γονέων και του παιδιού.

Συμπληρωματικά, η εμφάνιση και έκφραση των συναισθημάτων τόσο των ανάδοχων γονέων όσο και του παιδιού θεωρούνται κρίσιμες για έναν καλό σχεδιασμό ενός δίκτυ ασφαλείας που θα προφυλάσσει τόσο τον ψυχικό κόσμο των γονέων όσο και του παιδιού. Για παράδειγμα, η έκφραση της ενθάρρυνσης, της επιβράβευσης και της ενίσχυσης των θετικών συμπεριφορών ενδείκνυνται για την δημιουργία θετικών και δημιουργικών σχέσεων τόσο με τον κάθε ένα εαυτό όσο και μεταξύ των υπολοίπων μελών της ανάδοχης οικογένειας. Κατά συνέπεια, η συνθήκη αυτή θα οδηγήσει στην ανάπτυξη της εμπιστοσύνης και στην εμπλοκή του ίδιου του παιδιού σε όλες τις διαδικασίες που το αφορούν με σκοπό ακόμη και την επίλυση πιθανών προβλημάτων.

Σε πολλές περιπτώσεις, η δημιουργία ενός προγράμματος ασφάλειας από την ανάδοχη οικογένεια είναι πολύ χρήσιμη καθώς βοηθάει στην μείωση των πιθανών καταστάσεων κρίσεως και δημιουργίας βλάβης σε κάποιο από τα μέλη της οικογένειας και ιδιαίτερα στον αναδεχόμενο.

Προκειμένου να επιτευχθεί αυτός ο στόχος, η οικογένεια και όλα τα μέλη της θα πρέπει να οργανώσουν το πλάνο αυτό και να είναι σε θέση να το ακολουθήσουν σε περίπτωση εκδήλωσης ενός επεισοδίου κρίσης. Έτσι, η διαδικασία αυτή προϋποθέτει καλή γνώση των συνθηκών αλλά και των πιθανών ασθενειών των μελών της οικογένειας, ώστε όταν η κρίση εκδηλωθεί, η αντιμετώπιση να είναι αυτόματη. Επίσης, η συνεργασία με την φυσική οικογένεια είναι κι εδώ βοηθητική καθώς θα μας ενημερώσει για τις ιδιαιτερότητες του αναδεχόμενου παιδιού της.

Η διαδικασία αυτή όταν γίνεται με αυθεντικό τρόπο και γνήσιο ενδιαφέρον από τα μέλη της ανάδοχης οικογένειας και του αναδεχόμενου παιδιού, οδηγεί στο χτίσιμο καλών σχέσεων μεταξύ τους με έμφαση στις σχέσεις εμπιστοσύνης και φροντίδας. Αναδεικνύονται έτσι και τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της προσωπικότητας τόσο των γονέων μεταξύ τους όσο και των σχέσεών τους με το παιδί και τους φυσικούς γονείς του.

Για την κατανόηση των συναισθημάτων του παιδιού που έχει βιώσει τραύμα, οι ανάδοχοι γονείς θα πρέπει να πλησιάσουν πολύ προσεκτικά και αργά τον ψυχικό κόσμο του παιδιού με έναν πολύ ευαισθητοποιημένο βηματισμό και προσεκτικές λεκτικές και μη λεκτικές συμπεριφορές. Η οριοθέτηση και περιγραφή των παρακάτω θα αποτελέσουν κεντρικές παραμέτρους και ως προς τον σχεδιασμό ενός πλάνου αντιμετώπισης και διαχείρισης των προβλημάτων που θα προκύπτουν κατά την διάρκεια της φιλοξενίας του παιδιού:

- Μερικά από τα συναισθήματα των παιδιών με τραυματικά βιώματα αφορούν στον φόβο, στον θυμό, στην εκδίκηση, στην εκδήλωση βίαιων συμπεριφορών, αλλά και στην ντροπή, την προδοσία, την ενοχή και αυτό-ενοχοποίηση, στην απομόνωση, στην παραίτηση κ.α..
- Απαιτείται κοινός ορισμός των αναδόχων και του παιδιού της ασφάλειας και του ασφαλούς περιβάλλοντος ώστε να είναι ταυτόσημος με αυτά που αντιλαμβάνεται και αναζητά το παιδί.

Για την ενδυνάμωση και την κατανόηση της σημαντικότητας της ανάπτυξης σχέσης εμπιστοσύνης και ψυχικής εγγύτητας μεταξύ του παιδιού και των ανάδοχων γονέων προτείνονται τα κάτωθι:

- Εκδήλωση φροντίδας, σεβασμού και αποδοχής της προσωπικότητας του παιδιού και της παραμονής του στην ανάδοχη οικογένεια.
- Διερεύνηση των αναγκών και της επιθυμίας του παιδιού να βρίσκεται στο νέο οικογενειακό περιβάλλον. Πολλές φορές τα παιδιά δεν θέλουν να εγκαταλείψουν τον φυσικό τους γονέα ακόμη κι αν δεν περνάνε καλά μαζί τους.
- Κατανόηση των συναισθημάτων του παιδιού που έχει βιώσει τραύμα και αργή αλλά σταθερή επιβίβαση από μέρους των ανάδοχων γονέων του περιβάλλοντος στοργής, ασφάλειας και υποστήριξης στις μεταξύ τους σχέσεις.

Έναρξη και κλείσιμο του μεταβατικού διαστήματος φιλοξενίας του παιδιού

Πότε είναι η κατάλληλη στιγμή για να αποχαιρετήσουμε το αναδεχόμενο παιδί που φιλοξενούσαμε τόσο καιρό και το οποίο αισθανόμαστε σαν μέλος της δικής μας οικογένειας;

Είναι σημαντικό να μην ξεχνάμε οι ανάδοχοι γονείς ότι το βασικό χαρακτηριστικό αυτής της μορφής παιδικής προστασίας είναι η προσωρινή φιλοξενία του παιδιού στην ανάδοχη οικογένεια και όχι η μόνιμη διαμονή του μαζί μας όπως γίνεται στην υιοθεσία.

Έτσι, όσο χαιρόμαστε στην αρχή της φιλοξενίας όπου υποδεχόμαστε το παιδί και οργανώνουμε την ζωή μας σαν να είχαμε ένα ακόμη μέλος στην δική μας οικογένεια, έτσι θα πρέπει να χαιρόμαστε όταν φτάσει και η στιγμή του αποχωρισμού. Κι αυτό συμβαίνει διότι όπως ξέρουμε εκείνη την στιγμή το παιδί θα επιστρέψει στην φυσική του οικογένεια, η οποία θα είναι τώρα σε θέση να το φροντίσει και να έχει την επιμέλειά του. Και αυτός είναι ο στόχος κάθε ανάδοχου γονέα, η επανασύνδεση των μελών μιας φυσικής οικογένειας η οποία έχει ξεπεράσει το σκόπελο που αντιμετώπιζε και την κρατούσε μακριά από τα υπόλοιπα μέλη της. Στο θεμιτό αυτό αποτέλεσμα θα έχει βοηθήσει πολύ η καλή μας συνεργασία με την φυσική οικογένεια για όσο διάστημα φιλοξενούσαμε εμείς το παιδί τους.

6. Μέθοδοι και εργαλεία εκπαίδευσης για την κατανόηση της ύλης

Άσκηση 1

Η παρακάτω άσκηση βοηθά στην κατανόηση ενδεικτικών διαφορετικών πηγών τραυματικών εμπειριών στον άνθρωπο, ώστε να ξεχωρίσουμε ότι το τραύμα δεν είναι μόνο σωματικό.

Σκέψου τι θα αποτελούσε τραύμα για εσένα; Πώς θα αισθανόσουν και πώς θα αντιδρούσες στην κάθε μία από τις παρακάτω στιγμές:

- Στο άκουσμα δυνατών φωνών και τσιρίδων γύρω σου χωρίς να καταλαβαίνεις γιατί.
- Δυνατοί θόρυβοι και φωνές χωρίς να έχεις οπτική επαφή με αυτούς από τους οποίους ηγάζουν.
- Μυρίζεις καπνό στο δωμάτιο και δεν ξέρεις από πού προέρχεται.
- Αισθάνεσαι ένα χέρι να σε αγγίζει στον ώμο.
- Ακούς το δυνατό και ασταμάτητο κλάμα ενός παιδιού.
- Είσαι αποδέκτης εντολών και διαταγών.

Άσκηση 2

Αναρωτηθείτε τι σημαίνει κουλτούρα, πολιτισμικά στοιχεία, πολιτισμικές αξίες και αρχές.

Συζητείστε στην ολομέλεια γύρω από θέματα οριοθέτησης πολιτισμικότητας, πολιτισμού, ταυτότητας, και γνώσης, κριτικής, αξιολόγησης, διαφορετικότητας κ.λπ..

Επικοινωνήστε με τον διπλανό σας τι σημαίνει και πώς κατανοείτε την επικοινωνία μεταξύ των μελών της οικογένειας, την έλλειψη επικοινωνίας, των διαφωνιών, των προσωπικών απόψεων, στάσεων και προκαταλήψεων έναντι ανθρώπων άλλων φυλών, θρησκευμάτων καταγωγής κ.λπ..

Μιλήστε για τον σεβασμό και την αποδοχή στις πολιτισμικές πρακτικές που βασίζονται στις θρησκευτικές πεποιθήσεις και παραδόσεις όπως π.χ. αναφορικά με την διατροφή, την ενδυμασία, την αλληλεγγύη, την πίστη κ.λπ..

Αυτοαξιολόγηση των συμμετεχόντων

Ένα σημαντικό σημείο στην εκπαίδευση των ανάδοχων γονέων, αλλά και σε κάθε άλλο πληθυσμό που συμμετέχει σε μια εκπαιδευτική διαδικασία, είναι αυτό της αυτοαξιολόγησής τους. Κεντρικός στόχος της αξιολόγησης αποτελεί ο αναστοχασμός των συμμετεχόντων ώστε να κατανοήσουν τις διαφορετικές δυναμικές που εξελίσσονται στις σχέσεις των γονέων με τα παιδιά που θα φιλοξενούν. Οι διαφορετικές τους ανάγκες και στόχοι κάθε φορά απαιτούν και διαφορετική γνώση και δεξιότητες. Στο πλαίσιο αυτό, τα παρακάτω ενδεικτικά ερωτήματα θα βοηθήσουν στην τελική διατύπωση και αποτύπωση των θεμάτων που παρουσιάστηκαν καθώς και της ανάλογης ενσωμάτωσής τους στο γνωστικό, συναισθηματικό και κοινωνικό γίγνεσθαι των συμμετεχόντων:

1. Τι σας έκανε να αποφασίσετε να γίνετε ανάδοχος γονέας;
2. Τι θα σας βοηθήσει στο να συνεχίσετε να το θέλετε;
3. Ποια είναι τα δικά σας δυνατά σημεία; Ποια τα λιγότερο δυνατά;
4. Συμφωνείτε ότι τα ψυχικά τραύματα είναι πιο σοβαρά από τα σωματικά, και γιατί;
5. Ποιες αρχές και αξίες θα ήταν απαραίτητες να διαχέονται στις σχέσεις μεταξύ εσάς και των παιδιών;
6. Είναι σημαντική η διαμόρφωση θετικής ταυτότητας του παιδιού που φιλοξενείτε μέσω της παρουσίασης θετικών συμπεριφορικών προτύπων των γονέων και γιατί; Πώς θα το πετυχαίνατε αυτό;
7. Η γονεϊκότητα είναι δύσκολη, η ανάδοχη γονεϊκότητα είναι δυσκολότερη. Τι σημαίνει για εσάς αυτή η διατύπωση;

Σύνοψη

Η ανάδοχη φροντίδα παιδιών είναι ένας κοινωνικός θεσμός που αποσκοπεί στην προστασία ανήλικων παιδιών τα οποία για διάφορους λόγους οι φυσικοί γονείς τους αδυνατούν να τα κρατήσουν υπό την μέριμνα και προστασία τους. Έτσι, οι ανάδοχοι γονείς προσφέρονται να φιλοξενήσουν προσωρινά για μικρά ή μεγαλύτερα διαστήματα, ένα τέτοιο παιδί, να φροντίσουν για την ασφάλειά του, την ψυχοσυναισθηματική και κοινωνική του πρόοδο, καθώς και την εκπαιδευτική του εξέλιξη. Η αναδοχή εμπεριέχει την επικοινωνία με την φυσική οικογένεια, όπου αυτό είναι εφικτό, καθώς ευελπιστεί η τελευταία να καταστεί κάποια στιγμή ικανή να αναλάβει την φροντίδα του παιδιού, προσφέρεται κάποια χρηματική αμοιβή, και είναι προσωρινή. Αντίθετα, η υιοθεσία αποτελεί μόνιμη εγκατάσταση του παιδιού στην νέα του οικογένεια, η οποία δεν διαφέρει νομικά από την φυσική οικογένεια και είναι αμετάκλητη.

Τα παιδιά που τυγχάνουν ανάδοχης φροντίδας μπορεί να είναι παιδιά με προβλήματα, να έχουν βιώσει τραυματικές εμπειρίες και απώλεια, και να έχουν αυξημένες ανάγκες ιδίως υγείας, συμπεριφοράς, αναπηρίας, εμπειρίες κακοποίησης, παραβατικότητας, και διαπολιτισμικών ζητημάτων. Σε αυτές τις περιπτώσεις, οι ανάδοχοι γονείς μπορούν να προσφέρουν πολλά ως προς την αντιμετώπιση των συνθηκών αυτών και να προετοιμάσουν τα παιδιά για την κοινωνική τους ένταξη και την ομαλή κοινωνική, ψυχοσυναισθηματική, πολιτισμική και εκπαιδευτική τους ανάπτυξη.

Το εκπαιδευτικό αυτό υλικό θέτει τα αρχικά στάδια ενημέρωσης, ευαισθητοποίησης, κατάρτισης, αλλά και ανάπτυξης δεξιοτήτων και γνώσεων που είναι απαραίτητα στον εξοπλισμό των ανάδοχων γονέων ώστε να βιώσουν τόσο τα παιδιά όσο και οι ίδιοι την αποτελεσματικότερη και ευτυχέστερη προσωρινή συμβίωση με τα μέλη της ανάδοχης οικογένειας.

Είναι σημαντικό να θυμόμαστε πως η κάθε περίπτωση είναι ιδιαίτερη και ξεχωριστή από την άλλη, και κατά συνέπεια δεν υπάρχει ένα και μοναδικό τέλει εργαλείο και συνταγή εφαρμογής αλλά πολυεπίπεδος συνδυασμός γνώσεων, δεξιοτήτων, στάσεων και συναισθημάτων.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία και παραπομπές στο διαδίκτυο για περαιτέρω εμβάθυνση

Μαυρογιάννης, Δ. (1999). *Εγχειρίδιο Γενικής Κοινωνιολογίας*. Αθήνα: Σάκκουλας.

Μόσχος, Γ. & Στρατιδάκη, Σ. (2012). Οργάνωση και λειτουργία του θεσμού της αναδοχής ανηλίκων, Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού. Συνήγορος τους Πολίτη, Ανεξάρτητη Αρχή, Σεπτέμβριος.

Μουρμούρη, Α. (2001). *Προετοιμασία της υποψήφιας οικογένειας, του παιδιού και των φυσικών γονέων για αναδοχή στο Ανάδοχη Φροντίδα, Εθνικός Οργανισμός Κοινωνικής Φροντίδας (ΕΟΚΦ)*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Fisher, P., Burraston, B. & Pears, K. (2005). The early intervention. Foster Care Program. *Child Maltreatment*, Vol. 10, No1: 61-71.

Turney, K. & Wildeman, C. (2016). Mental and Physical Health of Children in Foster Care, *Pediatrics*, Vol. 138, No5: 31-49.

<https://www.synigoros.gr/?i=childrens-rights.el.idrimatiki>

<https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/c8827c35-4399-4fbb-8ea6-aebdc768f4f7/10678588.pdf>